

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta tal-11 ta' Ottubru, 2011

Citazzjoni Numru. 778/2004

Id-Dipartiment tal-Kuntratti u d-Dipartiment tas-Sahha

Versus

Anthony Borg

1. F'din il-kawża, impressqa fit-13 ta' Ottubru 2004, id-Dipartiment tal-Kuntratti u d-Dipartiment tas-Sahha (aktar 'il quddiem "l-atturi") qegħdin jitolbu li l-qorti tgħid illi Anthony Borg (aktar 'il quddiem "il-konvenut") naqas milli jwettaq l-obbligazzjonijiet kuntrattwali tiegħu u għalhekk tikkundannah iħallashom, bħala rizarċiment tad-danni, is-somma ta' mija u ħamest elef, tmien mija u erbgħa u sittin euro u tnejn u sittin ċenteżmu (€105,864.62 – qabel Lm45,447.68).

2. L-atturi fessru illi kienu nħarġu tliet sejħiet għall-offerti – avviz 207/2000¹, avviz 122/2001² u avviz 229/2000³ – fil-Gazzetta tal-Gvern⁴ għall-provvista ta' ikel għall-isptarijiet u istituzzjonijiet tal-gvern, u illi dawn kienu ntrebħu mill-konvenut. Fil-fatt kienu nħarġu tliet *letters of acceptance* datati 29 ta' Awissu 2000 (LA278/2000 relativa għall-avviz 207/2000)⁵, 8 ta' Ġunju 2001 (LA229/2001 relativa għall-avviz 122/2001)⁶ u 4 ta' Ottubru 2000 (LA324/2000 relativa għall-avviz 229/2000)⁷ li jgħidu li l-offerta tal-konvenut kienet qiegħda tintlaqa' u, *inter alia*, kien hemm imfissra fihom l-obbligi kontrattwali tal-istess konvenut fit-twettiq ta' dawn il-kuntratti hekk minnu mirbuħa.

3. Illi sussegwentement, igħidu l-atturi, l-konvenut naqas milli jagħti l-provvista meħtieġa hekk kif marbut jagħmel taħt il-kuntratti msemmija, bil-konsegwenza illi l-atturi kellhom jixtru mingħand terzi u, għalhekk, daħlu fi spejjeż minhabba n-nuqqas tal-konvenut. Minħabba f'hekk ġarrbu ħsara ta' ħames u erbgħin elf, erba' mija u sebgħa u erbgħin lira u tmienja u sittin ċenteżmu (Lm45,447.68), daqs mija u ħamest elef, tmien mija u erbgħa u sittin euro u tnejn u sittin ċenteżmu (€105,864.62).

4. L-atturi jgħidu illi għal dawn il-ħsarat għandu jwieġeb il-konvenut, taħt il-klawsola numru 21 tal-kundizzjonijiet ġenerali u l-klawsola numru 12 tal-kundizzjonijiet speċjali li huma parti mill-kuntratt ta' bejn il-partijiet.

5. Għalkemm sejħulu kemm-il darba biex iħallas, il-konvenut baqa' ma ħallasx u għalhekk l-atturi fetħu din il-kawża u qegħdin jitolbu illi l-qorti:

¹ Fol. 6.

² Fol. 10.

³ Fol. 8.

⁴ Avviz 207/2000 ġie pubblikat fil-ħarġa tad-9 ta' Ġunju 2000; Avviz 122/2001 ġie pubblikat fil-ħarġa tat-30 ta' Marzu 2001; u Avviz 229/2000 ġie pubblikat fil-ħarġa tas-7 ta' Lulju 2000.

⁵ Fol. 12.

⁶ Fol. 14.

⁷ Fol. 15.

(i) tgħid illi l-konvenut naqas milli jwettaq l-obbligazzjonijiet kuntrattwali tiegħu u għalhekk għandu jwieġeb għall-ħsara li garrbu l-atturi; u

(ii) tikkundanna lill-konvenut ihallas lill-atturi s-somma mija u ħamest elef, tmien mija u erbgħa u sittin euro u tnejn u sittin centezmu (€105,864.62) jew somma oħra aktar preċiża.

6. Qegħdin jitolbu wkoll l-ispejjeż.

7. Il-konvenut wieġeb fit-23 ta' Dicembru 2004 u ressaq dawn l-eċċezzjonijiet:

(i) preliminarjament, hu għandu jinħeles mill-ħarsien tal-ġudizzju għax l-avviż 229/2000 ma għandu xejn x'jaqsam miegħu;

(ii) hu dejjem wettaq l-obbligazzjonijiet li joħorġu mill-kuntratt u, meta ma għamilx hekk, dan kien minħabba ċirkostanzi li assolutament ma kellux kontroll fuqhom, u għalhekk għandu japplika l-principju *nemo tenetur ad impossibilia*;

(iii) hu ma jwegibx għall-ħsarat li garrbu l-atturi;

(iv) id-danni li garrbu l-atturi garrbuhom bi ħtija tagħhom stess għax xtraw mingħand terzi bi prezz ogħla minn dak li kien offra l-konvenut; u

(v) f'kull każ u fl-agħar ipotezi, l-atturi għa' ħadu somma mingħand il-konvenut u naqqsu mill-ammonti li kienu dovuti lilu.

8. Fil-qosor, il-fatti huma dawn: il-partijiet daħlu fi ftehim fejn il-konvenut kellu jissupplixxi lill-atturi kwantitajiet ta' ħxejjex, ta' frott u ta' laħam taċ-ċanga (*ox beef*). Din ir-rabta kienet toħrog minn offerta tal-konvenut li kienet ġiet aċċettata wara li kienu nħargu sejħiet għall-offerti billi l-offerta tal-konvenut kienet l-aktar waħda vantaġġjuża. Gara illi mbagħad il-konvenut beda' jonqos milli jlaħħaq mad-domanda għall-provvista magħmula mill-atturi u għalhekk kien qed jonqos milli jissupplixxi l-prodotti lill-atturi meta dawn kienu jitolbuhomlu. L-atturi kienu jibagħtu jgħarrfu b'dan in-nuqqas lill-konvenut u jinfurmawh illi minħabba f'dan in-nuqqas tiegħu, huma kellhom jixtru dawn il-prodotti li kienu jeħtieġu mis-suq miftuħ bi prezz ogħla⁸. B'fax tal-31 ta' Lulju 2000 il-konvenut kien għarraf lid-Direttur Ġenerali tal-Kuntratti li "*I have been*

⁸ Ara e.g. l-ittri *fol.* 159, 160 u 162.

*experiencing some difficulties in supplying Beef in Class A because of market shortage*⁹. Kwaži sena wara, fil-15 ta' Ġunju 2001, il-konvenut, permezz tal-avukat tiegħu, kien reġġa' kiteb lid-Direttur Ġenerali fejn għarrfu illi minħabba l-*mad cow disease* kien hemm skarsità ta' laħam tač-čanga (*ox beef*) u għalhekk talbu sabiex "*the contract should be held in abeyance pending further developments*"¹⁰.

9. Billi l-konvenut naqas milli jagħti l-provvista tal-prodotti li kien intrabat illi jissupplixxi u billi minħabba dan in-nuqqas l-atturi kellhom jidhlu fi spejjeż biex jiksbu l-istess prodotti mingħand ħaddieħor bi prezz ieħor, l-atturi fetħu din il-kawza biex jigbru dawn l-ispejjeż minħand il-konvenut.

10. Il-konvenut min-naħa l-oħra jgħid, fost ħwejjeg oħra, illi hu ma setax iwettaq l-obbligazzjonijiet tiegħu għax kien hemm il-*mad cow disease* li waslet għal skarsità fl-importazzjoni ta' laħam tač-čanga (*ox beef*) f'Malta.

11. Qabel mal-qorti tqis il-meritu hija meħtieġa deċiżjoni dwar l-eččezzjoni preliminari mqanqla mill-konvenut.

12. Il-qorti tara illi l-konvenut għandu raġun f'din l-eččezzjoni.

13. L-avviż 229/2000 ma jsejjaħx lill-konvenut, iżda jsejjaħ lil xi ħadd ieħor li joqgħod Fial Safi meta l-konvenut joqgħod Saint Andrews. Isem u kunjom din il-persuna, għalkemm ma jingħarafux fl-avviż 229/2000, huma differenti minn dawk tal-konvenut fuq iż-żewġ avvizi l-oħra. Il-firma wkoll tidher *ictu oculi* differenti minn dik tal-konvenut meta mqabbla ma' dik tal-avviż 122/2001 u dik tal-avviż 207/2000. Barra minn hekk, l-applikant fuq avviż 229/2000 għandu dettalji kompletament differenti minn dawk tal-konvenut¹¹.

14. Fin-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet, partikolarment dik tal-konvenut, xejn ma jissema dwar dan l-aspett għalkemm hemm eččezzjoni speċifika dwaru. Fin-nota ta' sottomissjonijiet tal-atturi, hekk kif ukoll fil-

⁹ Fol. 57.

¹⁰ Foll. 55-56.

¹¹ L-indirizz fejn joqgħod, in-numru tal-liċenza tal-pulizija, in-numru ta' reġistrazzjoni għall-għanijiet tat-Taxxa fuq il-Valur Mizjud, in-numru tat-telefon, etc.

premessi fiċ-ċitazzjoni, l-atturi jgħidu u jsihqu li l-konvenut kien marbut bi tliet kuntratti, meta l-provi juru li kienu tnejn il-kuntratti li l-konvenut kien rebaħ b'*tender*, u *cioè* dak bl-avviż 207/2000 li beda fil-1 ta' Jannar 2001 u dak bl-avviż 122/2001 li beda fil-1 ta' Lulju 2001.

15. Huma dawn iż-żewġ rabtiet li l-konvenut kellu ma' l-atturi u allura huwa fuq dak li ntrabat bih f'dawn iż-żewġ kuntratti li l-konvenut għandu jiġi msejjaħ biex iwieġeb. L-avviż 229/2000 m'għandux x'jaqsam mal-konvenut u għalhekk ma għandux relevanza għall-għanijiet ta' din il-kawża.

16. Perplessità oħra li toħroġ mill-provi hija illi ħarsa lejn xi dokumenti eżibiti mill-atturi turi korrisspondenza minn żmien qabel ma ġew mirbuħa ż-żewġ *tenders* mill-konvenut. Fost din il-korrisspondenza, hemm ittri li jikkellmu dwar nuqqasijiet tal-konvenut fl-aħħar tas-snin disgħin, qabel ir-rabta li kellu l-konvenut bil-kuntratti li dwarhom hija l-kawża tallum.

17. Ir-rabta ta' bejn il-partijiet li dwarha hija din il-kawża ġiet fis-seħħ fil-1 ta' Jannar 2001 sal-31 ta' Diċembru 2001 għall-avviż 207/2000 u fl-1 ta' Lulju 2001 sal-31 ta' Diċembru 2001 għall-avviż 122/2001. B'kollox għalhekk, il-konvenut kien marbut b'kuntratt mal-atturi mill-1 ta' Jannar 2001 sal-31 ta' Diċembru 2001. Huwa relativament għal dan iż-żmien illi l-qorti għandha tqis kif il-konvenut wettaq l-obbligazzjonijiet tiegħu. Kull dokument li jirreferi għal fatti li seħħew fi żmien qabel ma għandu ebda relevanza għall-kawża.

18. Għalhekk l-ewwel eċċezzjoni għandha tintlaqa', izda biss għal dak li għandu x'jaqsam mal-avviż 229/2000 billi dan l-avviż ma jorbotx lill-konvenut mal-atturi.

19. Għandu jingħad ukoll illi, għalkemm il-kawża hija dwar obbligazzjonijiet kuntrattwali, ħadd mill-partijiet ma eżebixxa kopja tal-kuntratti nfushom; kull ma hemm fl-atti hija referenza għall-klawsoli rilevanti fiċ-ċitazzjoni u finnota ta' sottomissjonijiet tal-atturi tal-11 ta' Marzu 2011. Għalkemm mhux l-aħjar prova, dawn ma ġewx kontestati mill-konvenut u għalhekk il-qorti tifhem illi hemm qbil illi dawn il-klawsoli kienu tassew parti mill-ftehim.

20. Dwar il-mertu, l-konvenut igħid illi t-twettiq tal-obbligazzjonijiet kontrattwali tiegħu kien imxekkel minn cirkostanzi li ma kellux kontroll fuqhom u li żammewh milli

jwettaq l-obbligazzjonijiet tiegħu kif ried il-ftehim. Fi kliem ieħor, għalkemm il-konvenut qiegħed jagħraf illi kien hemm rabta kontrattwali ma' l-atturi li kienet teħtieg minnu prestazzjoni specifika – il-kunsinna ta' prodotti¹² – madanakollu qiegħed jinvoka favurih il-massima *nemo tenetur ad impossibilia*.

21. Għalhekk, il-qorti trid tara jekk il-konvenut tassew kienx jinsab f'pożizzjoni li kienet tagħmilha impossibbli għalih illi jagħmel dak li ntrabat li jagħmel.

22. Ladarba l-obbligazzjoni hija waħda kuntrattwali, l-attur għandu jgħib biss prova tar-rabta kuntrattwali u u tal-inadempiment, iżda huwa meħlus milli jgħib prova ta' *culpa*, u huwa fuq il-konvenut l-oneru li jagħmel il-prova tal-impossibilità kif igħid l-art. 1134 tal-Kodici Civili.

23. Fil-fehma tal-qorti, lill-atturi seħħilhom illi jegħelbu l-oneru tal-prova u wrew li l-konvenut kellu l-obbligu li jagħti provvista ta' prodotti izda kien hemm nuqqas da parti tiegħu¹³.

24. Il-konvenut jargumenta illi l-kriżi tal-*mad cow disease*, li naqqset drastikament l-importazzjoni ta' laħam taċ-ċanga (*ox beef*), hija fattur indipendenti mir-rieda tiegħu li seħħ wara li sar il-kuntratt u li ñoloq impossibilità oġġettiva għalih li jagħmel dak li ntrabat li jagħmel.

25. Il-qorti ma taqbilx ma' dak li qiegħed igħid il-konvenut. Il-provi juri b'mod ċar kif wara li daħlu fis-seħħ il-kuntratti, l-konvenut naqas kemm-il darba milli jħares ir-rabtiet kontrattwali li daħal għalihom. Il-provi juru illi għalkemm, f'dawk iż-żminijiet, kien hemm il-kriżi tal-*mad cow disease*, l-importazzjoni ta' laħam taċ-ċanga (*ox beef*) ma kienet xi ñaġa impossibbli li seħħ, tant illi l-atturi fil-fatt għabu provvisti mingħand terzi. F'dak iż-żmien kien hemm importazzjoni lejn Malta mill-Awstralja u minn New Zealand¹⁴. Din l-importazzjoni kienet waħda fattibbli u għalkemm setgħet għamlet it-twertiq tal-obbligazzjonijiet tal-konvenut aktar oneruż jew diffiċli, zgur ma għamlitux impossibbli, hekk kif hu qed jikkontendi. Il-konvenut stess, f'korrispondenza mad-Direttur Ġenerali tal-Kuntratti,

¹² *Affidavit* tal-attur paragrafi §4 u §9 *fol.* 176 u *fol.* 177 rispettivament.

¹³ Ara, *inter alia*, *fol.* 6-7, *fol.* 10-11, *fol.* 12-13, *fol.* 14 u l-ammissjoni tal-konvenut fl-*affidavit* tiegħu f'paragrafi §4 u §9, *fol.*176.

¹⁴ Ittra tad-Direttur tas-Servizzi Veterinarji tat-13 ta' Lulju 2001, *fol.* 34.

igħid illi “*I have been experiencing some difficulties in supplying Beef in Class A because of market shortage*”¹⁵.

26. Il-provi huma siekta dwar l-isforzi tal-konvenut sabiex almenu jipprova jgħib laħam taċ-ċanga (ox beef) minn x'imkien ieħor. Fl-atti hemm biss dak li jgħid hu, iżda m'hemm xejn li effettivament juri li, minn tal-inqas, hu għamel ħiltu sabiex igħib laħam taċ-ċanga (ox beef) minn x'imkien ieħor. Dan żgur ma jgħinx lill-konvenut fid-difiża ta' *nemo tenetur ad impossibilia*.

27. Għalkemm il-konvenut sostna illi “ma sibtx laħam meta konna nibagħtu 'l hawn u 'l hemm”¹⁶ u li “konna niktbu u nagħmlu biex naraw xi prezzijiet u kienu jgħidulna li m'hawnx per eżempju għax kien hawn dik il-kriżi”¹⁷, il-konvenut ma wera bl-ebda mod tanġibbli kif kien wettaq dawn l-isforzi. L-*accountant* tal-konvenut, William Ambrogio, sostna illi f'dawk iż-żminijiet “kien hawn *importer* tal-laħam stabbilit”¹⁸ li kellu laħam iżda li l-konvenut qatt ma kkunsidra jixtri mingħandu. Raġuni ta' dan ma setax jagħti.¹⁹

28. X'aktarx il-verità kienet illi għalkemm l-konvenut seta' jgħib laħam mill-Awstralja jew minn New Zealand, hu ma impurtax minn dawn il-pajjiżi għax il-prezz tal-bejgħ kien ogħla minn dak li kien intrabat bih mal-atturi. Filwaqt li l-konvenut sostna illi “kollox kont nixtri, li kien ikun hemm bżonn nixtrih kont. Ma kontx nara prezz”²⁰ u illi, “Jiena bil-prezz biex naqdi l-gvern bil-prezzijiet li kont insib inġib”²¹, l-*accountant* tiegħu, William Ambrogio, sostna illi, “jidhirli li hawn Malta kien hawn xi ħadd li kien igħib mill-Awstralja li kien għali bhala prezz. Biss aħna personalment ma sibniex *supplier*. Probabbli ippruvajna, ma nafx”²² u illi

¹⁵ Fol. 57.

¹⁶ Fol. 192.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Fol. 215.

¹⁹ *ibid.*

²⁰ Fol. 199.

²¹ Fol. 193.

²² Fol. 213.

dwar ix-xiri ta' laħam minn barra l-prezz kien projbittiv u kien għali wisq²³.

29. Għalhekk, dwar il-kuntratt għall-fornitura ta' laħam taċ-ċanga (*ox beef*) taħt l-avviż 207/2000, il-qorti tara li l-konvenut kien inadempjenti u ma pprova bl-ebda mod li b'bona fidi u bħala *bonus paterfamilias*, almenu ipprova jara x'jagħmel sabiex iħares il-kuntratt bejnu u bejn l-atturi. Lill-konvenut ma seħħlux juri li hu ma setax iwettaq l-obbligazzjoni minħabba impossibilità kif qiegħed jallega. Il-konvenut, għaldaqstant, għandu jwieġeb għad-danni.

30. Dwar il-kuntratt l-ieħor għall-provvista ta' frott u ħxejjex lill-istituzzjonijiet governattivi, hawn ukoll jidher biċ-ċar illi l-konvenut kien inadempjenti. F'dan ix-xenarju partikolari, il-kriżi tal-*mad cow disease* ma kellha x'taqsam xejn. Il-provi juru li l-konvenut ma kienx jimxi kif miftiehem ma' l-atturi. Għalhekk, għal dak li għandu x'jaqsam ma' dan il-kuntratt (provvista ta' frott u ħxejjex) il-konvenut kien ukoll inadempjenti u għandu jwieġeb għall-ħsara mitluba.

31. Huwa ta' xejn għall-konvenut jgħid illi l-awtoritajiet qatt ma għarrfuh minn qabel li hu kien qed jaqa' lura fl-obbligazzjonijiet kontrattwali tiegħu. Il-*letters of acceptance* jitkellemu ċar biżżejjed dwar dan l-aspett.

32. Immiss issa li ssir il-likwidazzjoni tad-danni.

33. L-atturi talbu s-somma ta' mija u ħamest elef, tmien mija u erbgħa u sittin euro u tnejn u sittin ċenteżmu (€105,864.62– qabel Lm45,447.68) rappreżentanti l-ispejjeż li daħlu fihom meta kellhom jixtru mingħand ħaddieħor fis-suq miftuh il-prodotti li naqas milli jikkonsenja l-konvenut.

34. L-atturi ma tellgħu lil ħadd sabiex ifisser kif waslu għal din iċ-ċifra u l-provi li ressqu huma kemmxejn konfligġenti. Hemm dokument li jindika l-ammont ta' ħamsa u erbgħin elf, erba' mija u wieħed u ħamsin lira u sitta u erbgħin ċenteżmu (Lm45,451.46)²⁴, dokument li juri ċ-ċifra ta' sitta u ħamsin elf u disa' mitt lira u ħamsa u disgħin ċenteżmu (Lm56,900.95)²⁵ u dokument ieħor li jsemmi bilanċ ta' sebgħa u tletin elf, tmien mija u ħames

²³ Fol. 215.

²⁴ fol. 105.

²⁵ Fol. 114.

liri u sebgħa u erbgħin ċenteżmu (Lm37,805.47)²⁶. Dawn id-diversi ammonti żgur ma jgħinix lill-qorti u żgur il-qorti mhix sejra tagħmel xogħol dik il-parti li kellha tipprova l-każ tagħha.

35. Fiċ-ċirkostanzi għalhekk, u billi l-konvenut ukoll, min-naħa tiegħu, naqas milli jikkontesta ċ-ċifri, u naqas ukoll milli juri kif u kemm l-atturi għa naqqsulu minn dak li kellhom jagħtu lill-qorti sejra toqgħod fuq l-anqas ċifra li tirriżulta mid-dokumenti eżebiti mill-atturi – dik ta' sebgħa u tletin elf, tmien mija u ħames litri u sebgħa u erbgħin ċenteżmu (Lm37,805.47) – u, billi din hija maħduma fuq l-assunzjoni li l-kuntratti li bihom intrabat il-konvenut kienu tlieta meta fil-fatt kienu tnejn, sejra tkompli tnaqqasha b'sehem wieħed minn tlieta ($\frac{1}{3}$) biex tasal għal ċifra ta' ħamsa u għoxrin elf, mitejn u tliet litri u ħamsa u sittin ċenteżmu (Lm25,203.65) – daqs tmienja u ħamsin elf, seba' mija u tmien euro u sebgħin ċenteżmu (€58,708.70).

36. Għal dawn ir-raġunijiet, il-qorti taqta' l-kawża billi, filwaqt li tilqa' l-ewwel eċċezzjoni tal-konvenut dwar l-avviż 229/2000, tilqa' l-ewwel talba tal-atturi billi tgħid illi l-konvenut naqas milli jwettaq l-obbligazzjonijiet tiegħu taħt l-avviżi 207/2000 u 122/2001 u li għalhekk għandu jwieġeb għad-danni relattivi, u tilqa' t-tieni talba iżda biss billi tikkundanna lill-konvenut sabiex iħallas lill-atturi bħala danni s-somma ta' tmienja u ħamsin elf, seba' mija u tmien euro u sebgħin ċenteżmu (€58,708.70), flimkien mal-imgħaxijiet relattivi minn dakinhar li saret talba għall-ħlas b'att ġudizzjarju.

37. L-ispejjeż ġudizzjarji jinqasmu hekk: erbgħin fil-mija (40%) iħallsuhom l-atturi u sittin fil-mija (60%) jħallashom il-konvenut.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----

²⁶ Ara d-dokumenti maħruga mid-Divizjoni tas-Saħħa eżebiti minn Joseph Degiorgio quddiem l-Assistent Ġudizzjarju Av. Emmanuel Buttigieg fis-seduta tal-21 ta' April 2005.